

Edukacija novinara

Projekat: Inicijativa za medijsko osnaživanje u oblasti klime i energije –
Bosna i Hercegovina (“Climate Learning Initiatives for Media Building –
Bosnia and Herzegovina” CLIMB-BH)

In-House trening
„Prilagođavanje novinarskog
jezika svim građanima –
energetske i klimatske teme“

Edukacija novinara

Tema: Klimatske promjene – Utjecaj i prilagođavanje

In-House trening
„Prilagođavanje novinarskog
jezika svim građanima –
energetske i klimatske teme“

Šta su klimatske promjene:

Razlika između klime i vremena

Vrijeme opisuje **trenutne atmosferske uslove**: kiša, sunce ili temperatura, koji se mijenjaju iz dana u dan.

Klima predstavlja **prosječne vremenske obrasce** na određenom području tokom dužeg vremenskog perioda, obično 30 ili više godina.

Na primjer: ako imate topli dan u januaru, to je **vremenska pojava**. Međutim, dugoročni trend povećanja prosječne temperature tokom više decenija ukazuje na **klimatske promjene**.

**Antropogeni uzroci:
sagorijevanje fosilnih goriva,
deforestacija, industrija.**

Sagorijevanje fosilnih goriva oslobađa velike količine stakleničkih gasova, poput ugljen-dioksida (CO_2), koji zadržavaju toplinu u atmosferi što **doprinosi globalnom zagrijavanju**.

Energetski sektor je najveći izvor emisija CO_2 na svjetskom nivou.

Sječa šuma smanjuje sposobnost prirode da apsorbuje CO_2 iz atmosfere. Uništavanjem se povećava koncentracija ugljen-dioksida, što dodatno **ubrzava klimatske promjene**.

Industrijska proizvodnja emituje velike količine stakleničkih gasova. Pored CO_2 , industrijski procesi često oslobađaju metan (CH_4) i azotni oksid (N_2O), koji imaju još snažniji efekt zagrijavanja.

Ove aktivnosti zajedno su dovele do značajnog povećanja stakleničkih gasova u atmosferi, što je glavni pokretač trenutnog globalnog zagrijavanja.

Ključni pojmovi:
klimatske promjene, staklenički gasovi,
globalno zagrijavanje.

Staklenički gasovi zadržavaju toplinu u atmosferi i održavaju Zemlju toplom. Višak ovih gasova, poput ugljen-dioksida (CO₂), metana (CH₄) i azotnog oksida (N₂O), uzrokuje pregrijavanje i klimatske promjene.

Globalno zagrijavanje je postepeno povećanje prosječne temperature na Zemlji zbog viška stakleničkih gasova u atmosferi. Glavni uzrok je sagorijevanje fosilnih goriva i uništavanje šuma. Rezultat su topliji vremenski uslovi, topljenje leda i češće vremenske nepogode.

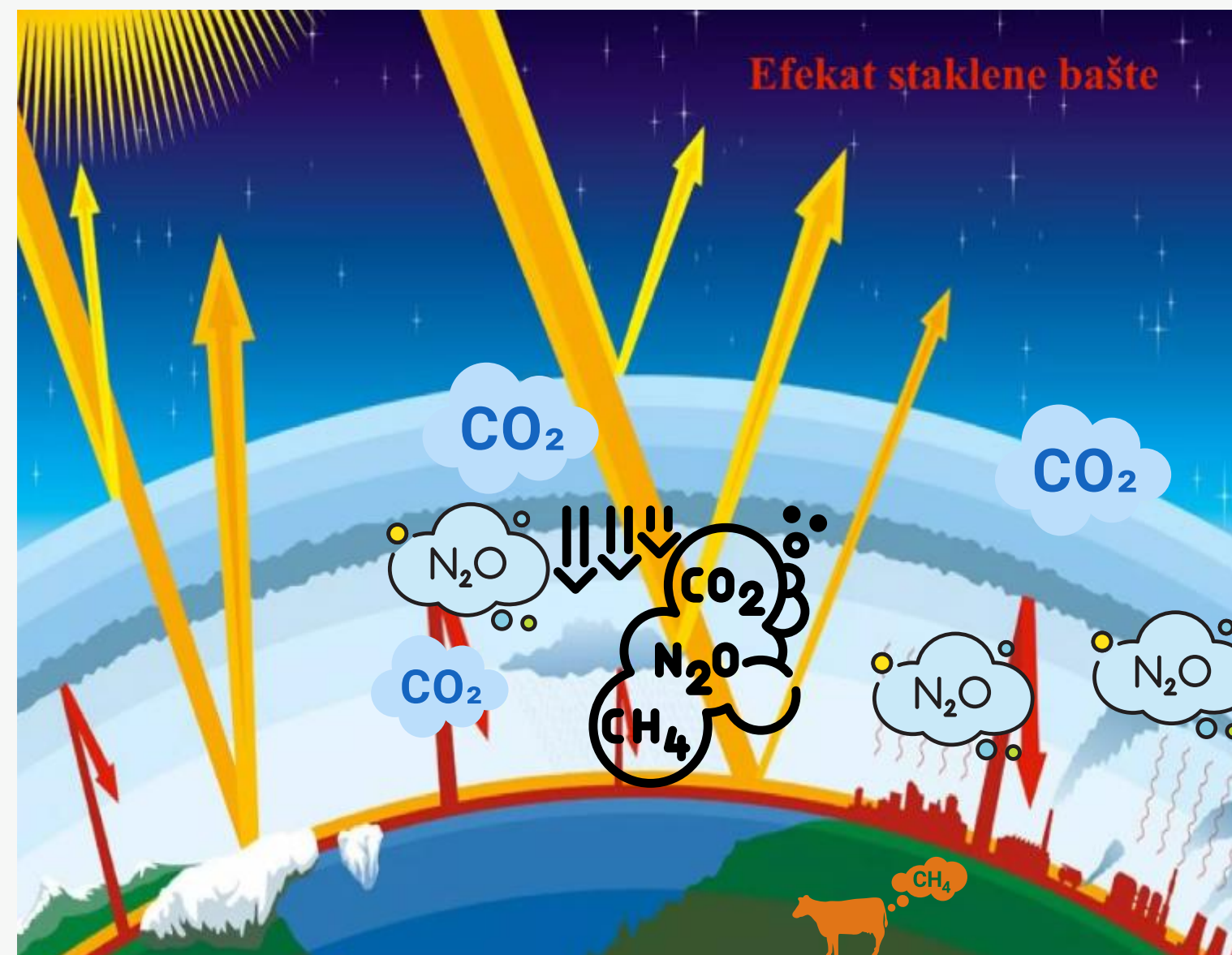
Klimatske promjene su dugoročne promjene u vremenskim obrascima, poput porasta temperature, češćih oluja ili suša. Uzrokovane su uglavnom ljudskim aktivnostima, poput sagorijevanja goriva i uništavanja prirode.

Efekt staklene bašte je proces u kojem staklenički gasovi u atmosferi apsorbuju i zadržavaju toplinsko zračenje Zemlje, sprječavajući da se toplota vrati u svemir, čime se atmosfera zagrijava.

Uzročnici:

- gasovi sa efektom stakleničke bašte
- čestice čađi
- direktna sunčeva aktivnost

Koncentracija ovih gasova raste usljed čovjekovog djelovanja

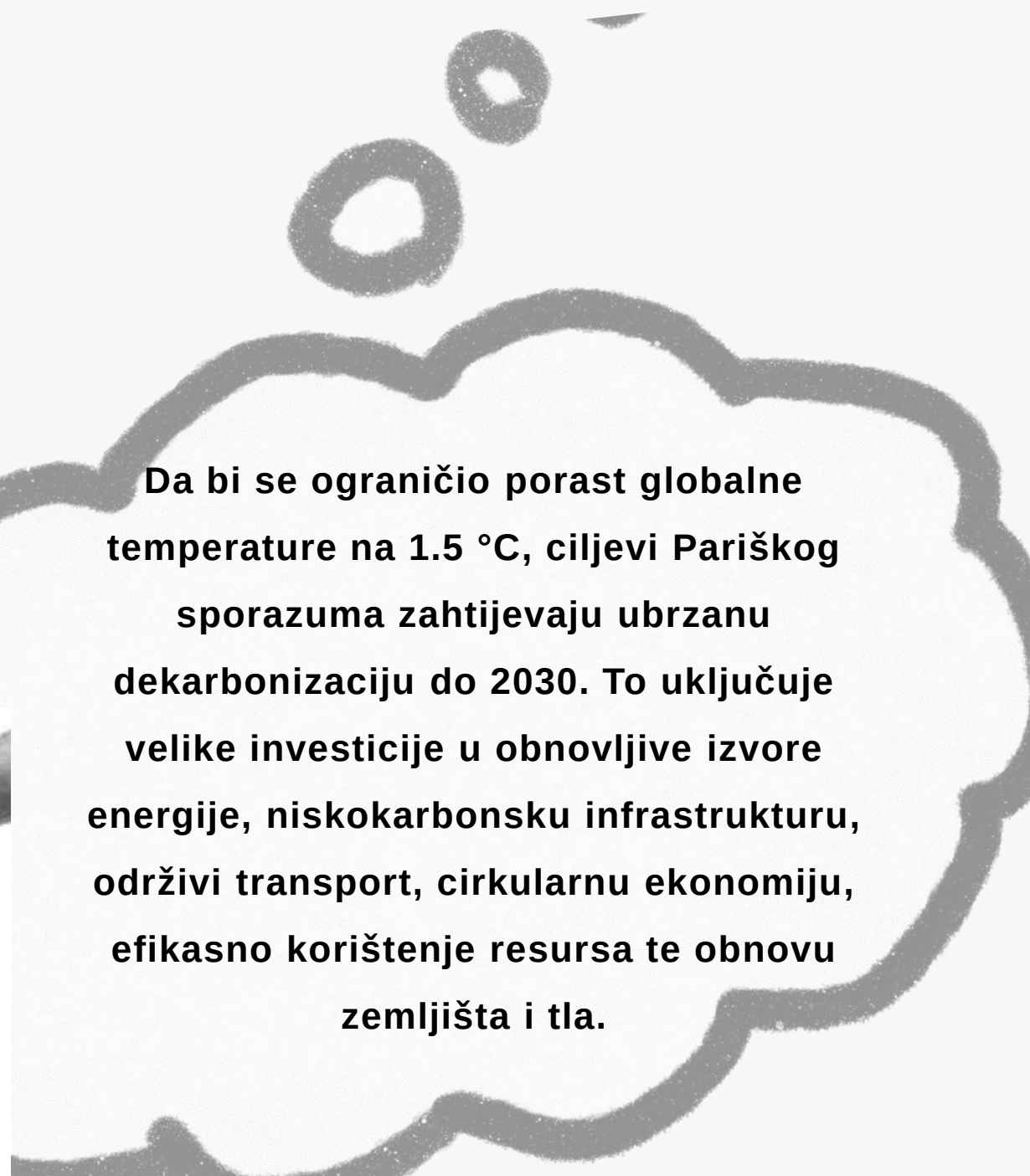

Jedan od glavnih izvora zagađivanja zraka je saobraćaj

Dekarbonizacija znači smanjenje ili potpuno uklanjanje emisije stakleničkih gasova iz aktivnosti poput proizvodnje energije, saobraćaja i industrije.

Cilj je prelazak na čiste, obnovljive izvore energije kako bi se usporilo globalno zagrijavanje i zaštitila planeta.

Da bi se ograničio porast globalne temperature na 1.5 °C, ciljevi Pariškog sporazuma zahtijevaju ubranu dekarbonizaciju do 2030. To uključuje velike investicije u obnovljive izvore energije, niskokarbonsku infrastrukturu, održivi transport, cirkularnu ekonomiju, efikasno korištenje resursa te obnovu zemljišta i tla.

Taj proces podrazumijeva promjene u mnogim, ako ne i u svim, aspektima ekonomije, od načina na koji se proizvodi energija i robe, pružaju usluge, pa sve do načina na koji se grade zgrade i upravlja zemljištem.

IPCC Međuvladin panel o klimatskim promjenama (Intergovernmental Panel on Climate Change)

IPCC je nezavisno tijelo osnovano od strane:

- WMO-a (World Meteorological Organization) i
- UNEP-a (United Nations Environment Programme).

Njegova glavna uloga je analizirati naučna istraživanja o klimatskim promjenama i pružati donosiocima odluka i javnosti pouzdane informacije i preporuke. Smatra se najpouzdanijim izvorom za pitanja uticaja, rizika i prilagođavanja na klimatske promjene.

Više od tri milijarde ljudi živi u područjima osjetljivim na klimatsku krizu.

Porast temperature iznad 1,5 °C mogao bi izazvati nepovratne promjene opasne za ljudsku civilizaciju.

Zbog toga su potrebne hitne akcije kao što su: smanjenje emisija, postizanje neto nultih emisija, prilagođavanje klimatskim posljedicama te zaštita i obnova ekosistema.

*Zamišljamo svijet u kojem su pravednost, jednakost i
okolinska ukorijenjenost temeljne vrijednosti*

Članovi Alijanse za klimatsku pravdu ostvarili su značajne pobjede protiv zagađujućih i ekstraktivnih industrija. Gradimo lokalne alternative koje usredotočuju tradicionalno ekološko i kulturno znanje i stvaraju put za regenerativnu budućnost.

Jednakost i ljudska prava: U središtu donošenja odluka i aktivnosti vezanih za klimatske promjene.

Historijska odgovornost: Zemlje i industrije koje su najviše doprinijele emisijama trebaju pomoći najranjivijima. Najmanje odgovorne zemlje i zajednice često trpe najveće posljedice.

Strukturalne nejednakosti: Pravedna raspodjela odgovornosti unutar država koje doprinose krizi.

Međugeneracijska pravda: Djeca i mladi, iako nisu doprinijeli problemu, osjetit će najveće posljedice.

Moraju imati ključnu ulogu u donošenju odluka i klimatskim akcijama.

Klimatsko finansiranje - podrazumijeva osiguravanje finansijskih sredstava i alata za podršku mjerama usmjerenim na borbu protiv klimatskih promjena.

Glavni fondovi:

Zeleni klimatski fond (Green Climate Fund – GCF)

Globalni fond za životnu sredinu (Global Environment Facility – GEF)

Adaptacioni fond (Adaptation Fund – AF)

Obaveze razvijenih zemalja:

Osigurati 100 milijardi USD godišnje za podršku zemljama u razvoju.

Cilj još uvijek nije postignut.

Potreba za dodatnim sredstvima:

Za ublažavanje klimatskih promjena.

Za prilagođavanje na neizbježne posljedice.

www.greenclimate.fund

www.thegef.org/who-we-are

ADAPTATION FUND

www.adaptation-fund.org

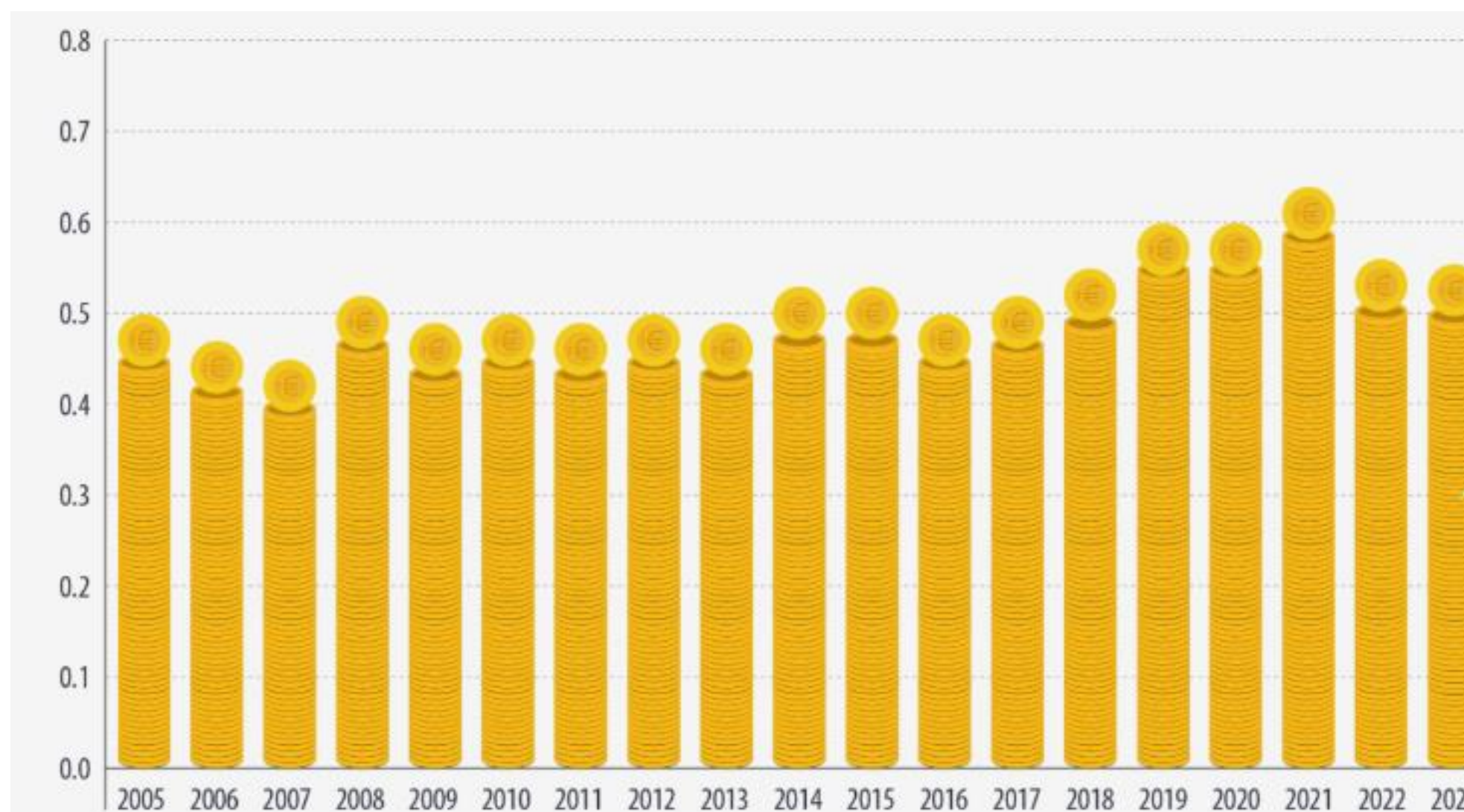
Privatna ulaganja u mjere ublažavanja klimatskih promjena u EU

•2023. godina:

- Ulaganja iznosila **95,3 milijarde eura**, što je **0,55% BDP-a EU**.

•Trend ulaganja (2005–2023):

- **2005–2016:** Stabilna ulaganja oko **0,5% BDP-a**.
- **2017–2021:** Značajan rast, dostigavši vrhunac od **0,64% BDP-a** u 2021.
- **2022–2023:** Blagi pad na **0,56% i 0,55% BDP-a**.

Privatne investicije u ublažavanje klimatskih promjena u EU, 2005-2023/Izvor: Eurostat

Najveći udio ulaganja:

- Litvanija i Danska: **1,5% BDP-a**

Ulaganja ispod 1% BDP-a:

- Većina zemalja EU.

Najniži udio ulaganja:

- Kipar i Irska: Manje od **0,1% BDP-a**

Hrvatska:

- Udio ulaganja: **0,56% BDP-a**

*BDP - Bruto domaći proizvod

Kako

bi svijet trebao smanjiti
rizik od prekoračenja temperature?

1,45°C

Prosječna globalna
temperatura u 2023. godini

Izvor: WMO State of Global
Climate 2023 Report

80%

Vjerovatnoća da će najmanje
jedna godina privremeno
premašiti 1,5 °C u narednom
petogodišnjem periodu (2024-
2028)

45%

smanjene emisije do 2030.
godine kako bi se globalno
zagrijavanje zadržalo na ne više
od 1,5 °C

**Dugotrajno klimatsko
prekoračenje predstavlja ozbiljnu
prijetnju prirodnim ekosistemima,
biodiverzitetu i zajednicama,
posebno u sušnim i priobalnim
regijama.**

**Ključno je hitno smanjiti emisije u
ovoj deceniji kako bi se spriječili
nepopravljivi i razorni utjecaji.**

Šta je to kritična tačka?

Kritična tačka je prag nakon kojeg promjene izazvane globalnim zagrijavanjem postaju nepovratne, čak i uz buduće intervencije.

Ove promjene mogu imati razorne i nepovratne posljedice za čovječanstvo i planetu.

Primjeri Kritičnih Tačaka:

Smanjenje
ledenih
pokrivača
na Grenlandu i
Zapadnom
Antarktiku.

Povećanje
nivoa mora,
prijetnja
priobalnim
područjima.

Otapanje
vječitog leda u
tundri

Oslobađanje
stakleničkih gasova,
ubrzavanje globalnog
zagrijavanja.
Izbjeljivanje koralnih
grebena i uništavanje
tropskih kišnih šuma

Negativan
uticaj na
biodiverzitet i
ljudske
zajednice.

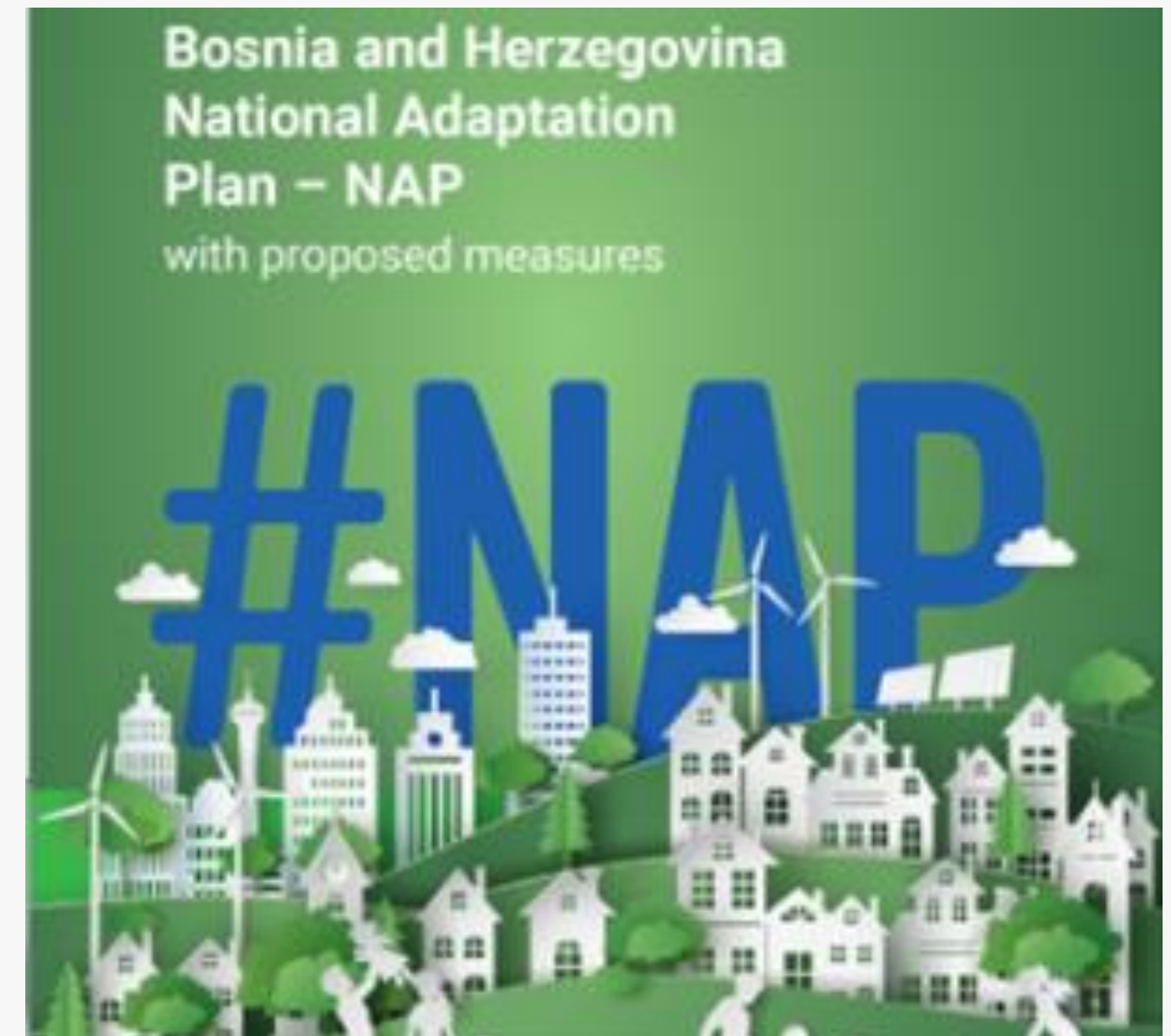
Nacionalni planovi prilagođavanja na klimatske promjene National Adaptation Plans (NAP)

NAP-ovi pomažu zemljama u smanjenju ranjivosti na klimatske promjene i jačanju otpornosti.

Povezani su s Nacionalno utvrđenim doprinosima (NDC) i drugim politikama.

Ključni zahtjevi za uspjeh NAP-ova:

- Participativnost, inkluzivnost, rodna osjetljivost i transparentnost.
- Procjena specifičnih potreba i ranjivosti različitih grupa, s fokusom na najranjivije.

BiH je podnijela svoj nacionalno utvrđeni doprinos **UNFCCC-u** ([United Nations Framework Convention on Climate Change](#)) kao podršku svojoj posvećenosti Pariškom sporazumu i podnijela svoj **ažurirani NDC u aprilu 2021. godine.**

Usvojen je Četvrti nacionalni izvještaj o klimatskim promjenama (FNC) i Treći dvogodišnji izvještaj o emisijama gasova s efektom staklene bašte (TBUR) u Bosni i Hercegovini u 2023. godini.

Oni sadrže pregled ažuriranih aktivnosti i informacija o postizanju odgovarajućeg napretka u kontekstu suzbijanja posljedica klimatskih promjena, a sastavni dio je analiza osjetljivosti i mogućnosti prilagođavanja klimatskim promjenama po sektorima, uz definisanje pravaca djelovanja sa ciljem njihovog prilagođavanja.

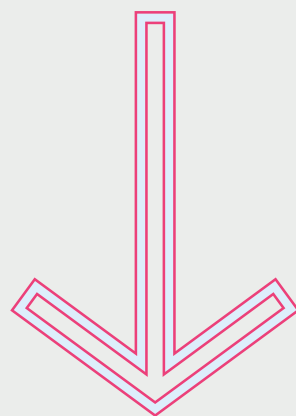
Također, izvještajima su obuhvaćene mjere ublažavanja i unapređenja domaćeg sistema mjerenja promjena klime, izvještavanja i verifikacije, te informacije o promjeni modela javne svijesti o značaju očuvanja životne sredine, edukaciji i sistemskom istraživanju, kao i praćenju i prenosu tehnologija u kontekstu borbe protiv klimatskih promjena.

Zemlja je posvećena smanjenju svojih emisija stakleničkih gasova čak i kada trenutne emisije stakleničkih gasova u BiH predstavljaju manje od 0,1% ukupnih globalnih emisija.

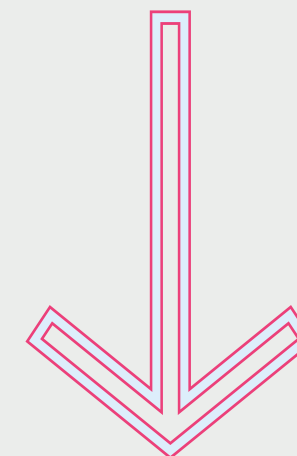
Obnovljiva energija

**Obnovljivi izvori energije u
2022. godini**

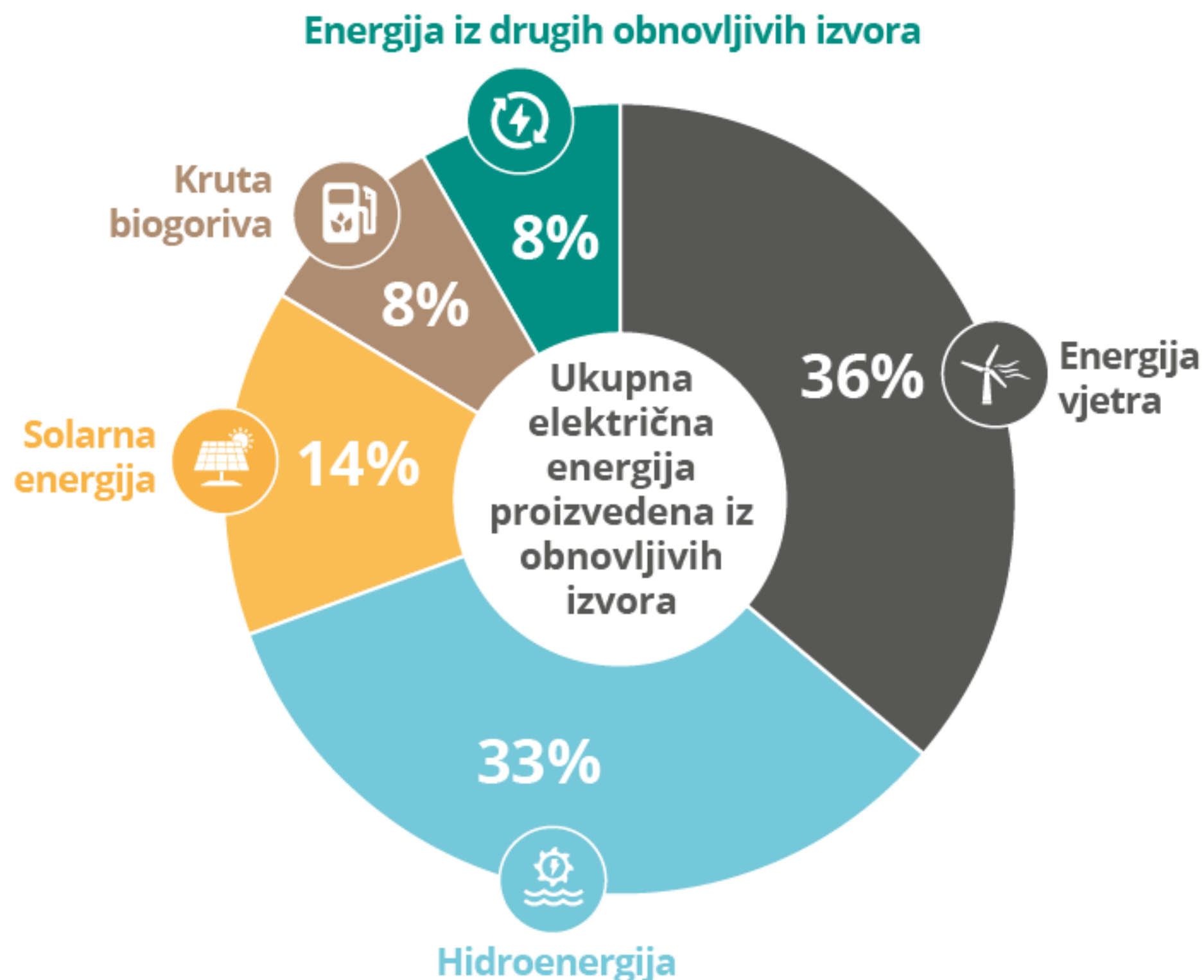
**Osigurali su 29% globalne
proizvodnje električne
energije.**

**Potencijal do
2030. godine**

**Uz adekvatne investicije, obnovljivi
izvori mogu pokriti 65% svjetske
proizvodnje električne energije.**

U 2021. više od 22% konačne bruto energije potrošene u EU-u dobiveno je iz obnovljivih izvora.

Prema podacima Eurostata energija vjetra i hidroenergija u 2020. zajedno su činile više od dvije trećine ukupne električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora u EU-u (36 %, odnosno 33 %).

Preostalu trećinu činili su:

- solarna energija (14 %),
- kruta biogoriva (8 %) i
- drugi obnovljivi izvori (8 %).

Utjecaj klimatskih promjena na okoliš

European
Climate
Foundation

REGIONAL EDUCATION AND INFORMATION CENTRE
FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN SOUTH-EAST EUROPE
REGIONALNI CENTAR ZA OBRAZOVANJE I INFORMISANJE
IZ ODRŽIVOG RAZVOJA ZA JUGOISTOČNU EVROPU

RE
IC

Zdravlje ljudi:

Povećanje bolesti povezanih s toplotom: Toplinski valovi uzrokuju toplotne udare, dehidraciju i pogoršanje srčanih i respiratornih bolesti.

Širenje tropskih bolesti: Porast temperature omogućava insektima poput komaraca da prenose bolesti, poput malarije i denga groznice, u nove regije.

Ekonomija:

Gubici usjeva: Suše i poplave uništavaju poljoprivredne usjeve, smanjujući proizvodnju hrane.

Povećanje cijena hrane: Manjak hrane zbog loših prinosa dovodi do rasta cijena i povećava ekonomski pritisak na stanovništvo.

Migracije:

Klimatske izbjeglice: Ekstremni vremenski uslovi poput poplava, suša i oluja prisiljavaju ljude da napuste svoje domove, tražeći sigurnije područje za život.

Biodiverzitet:

Izumiranje vrsta:

Gubitak staništa zbog klimatskih promjena, poput topljenja leda ili krčenja šuma, dovodi ugrožene vrste do izumiranja.

Vodeni resursi:

Porast nivoa mora: Plavljenje obalnih gradova i gubitak zemljišta zbog topljenja leda i širenja okeana.

Opadanje kvaliteta pitke vode:

Suše i zagađenje smanjuju dostupnost čiste vode za piće.

Voda za piće, industrijsku i poljoprivrednu upotrebu postaće oskudna, jer porast temperature još više ugrožava već pogođene podzemne vodne resurse.

Prilagođavanje/adaptacija klimatskim promjenama

European
Climate
Foundation

REGIONAL EDUCATION AND INFORMATION CENTRE
FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN SOUTH-EAST EUROPE
REGIONALNI CENTAR ZA OBRAZOVANJE I INFORMISANJE
IZ ODRŽIVOG RAZVOJA ZA JUGOISTOČNU EVROPU

RE
IC

**Ljudske aktivnosti koje
doprinose klimatskim
promjenama
obuhvataju različite
sektore koji utiču na
okoliš, ali također nude
rješenja za ublažavanje
negativnih efekata.**

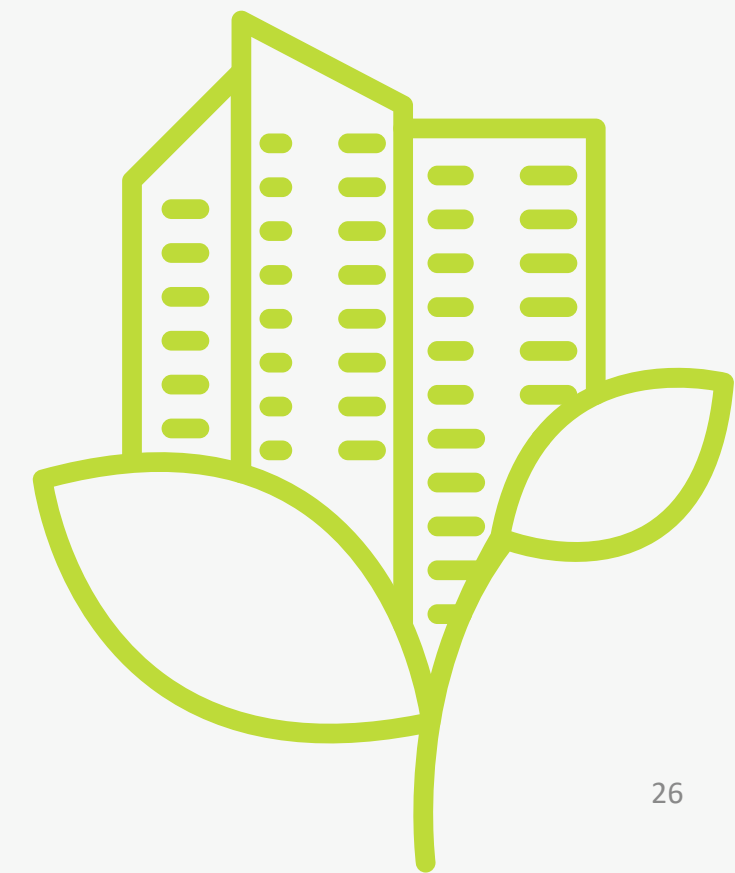
Mediji imaju važnu ulogu u isticanju negativnih primjera zagađenja i njegovih posljedica na okoliš i zdravlje ljudi.

Kroz istraživačke reportaže, dokumentarne emisije i članke.

Zelena gradnja: uz projektovanje i izgradnju zgrada koje koriste okolinski prihvatljive materijale, energiju iz obnovljivih izvora i tehnike koje smanjuju potrošnju energije i vode.

Cilj je smanjenje emisije ugljen-dioksida i stvaranje zdravih radnih i životnih prostora.

Zaštita od poplava:
Aktivnosti kao što su izgradnja brana
i upotreba prirodnih prepreka
moгу pomoći u smanjenju rizika od poplava.
Dobar urbani plan i zelene površine mogu takođe
doprinijeti smanjenju poplava.

Održiva poljoprivreda:
Prakse poput organske poljoprivrede,
rotacije usjeva i korištenja prirodnih đubriva
smanjuju emisiju štetnih gasova,
povećavaju bioraznolikost i
poboljšavaju zdravlje tla, čime se smanjuje
negativan uticaj na okoliš.

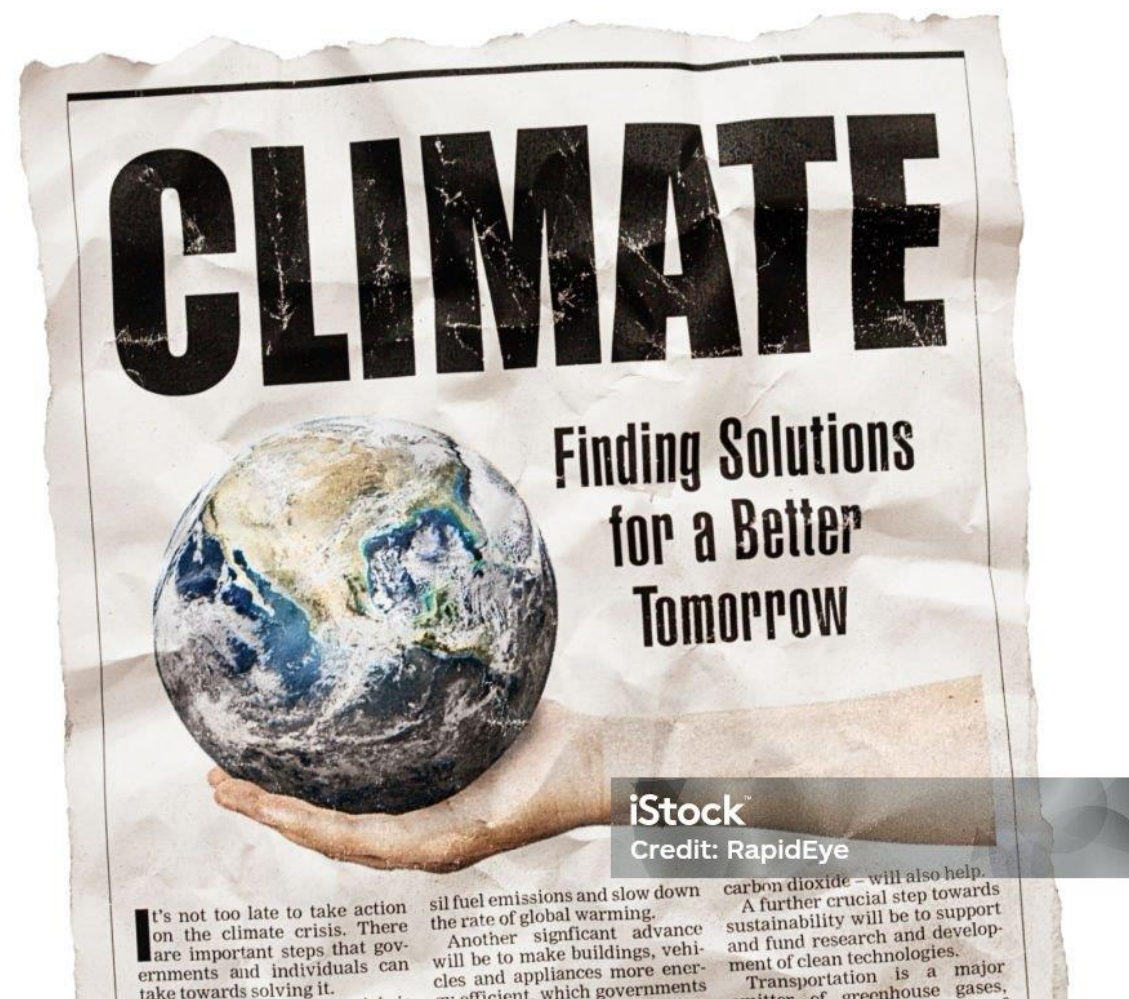

Edukacija javnosti o mogućnostima prilagođavanja:

Mediji igraju ključnu ulogu u informiranju i educiranju građana o klimatskim promjenama i načinima kako se mogu prilagoditi.

Kroz kampanje, izvještaje i emisije, mediji mogu širiti znanje o održivim praksama, mjerama prilagođavanja i važnosti smanjenja emisija ugljen-dioksida.

Address climate change challenges to improve youth livelihood programmes

Climate change is majorly arises from global warming, which negatively affects the entire global ecosystems. Indeed global warming threatens to undo many years of development efforts and frustrate poverty and unemployment eradication programmes, especially the Youth Livelihood Programmes associated with agriculture.

Climate change has started manifesting itself through droughts, floods and landslides, among others. It is becoming a serious threat to Uganda's natural resources, social and economic development.

and drought-related diseases. Drought results from severe

As Ugandans, we need to first address the climate change chal-

Podizati svijest o štetnim praksama poput
ilegalnog odlaganja otpada,
zagađenja voda, zraka i tla,
te njihovom uticaju na lokalne zajednice.

**Ukazivati na
odgovornost
industrija,
pojedinaца i vlasti za
rješavanje okolinskih
problema.**

Pokretati javne
diskusije i inicijative za
promjene, podstičući
građane na aktivizam i
održive prakse.

Naglašavati hitnost djelovanja
kroz prikazivanje stvarnih posljedica zagađenja,
poput povećanja bolesti, uništenja biodiverziteta
i smanjenja kvalitete života.

Lokalni primjeri – strategije prilagđavanja na nivou zajednice:

uključuju lokalne napore za suočavanje s uticajem klimatskih promjena,

kao što su implementacija sistema zaštite od poplava,

promoviranje očuvanja vode i vodenih resursa,

povećanje zelenih površina u urbanim i ruralnim područjima i

unapređenje lokalnih poljoprivrednih praksi za otpornost na ekstremne vremenske uslove.

ADAPTACIJA

Zajednice rade
na izgradnji
otpornosti kroz
rješenja
prilagođena
njihovim
specifičnim
potrebama i
ranjivostima.

Šta je to otpornost na klimatske promjene?

*Sposobnost zajednice ili okruženja
da predvidi i upravlja klimatskim uticajima,
smanji njihove štetne posljedice,
te se oporavi i prilagodi promjenama.*

Kako postići otpornost na klimatske promjene?

Potrebno je sprovesti integrisane aktivnosti koje istovremeno smanjuju ranjivost zajednica i omogućavaju prilagođavanje novim klimatskim uslovima.

Primjer

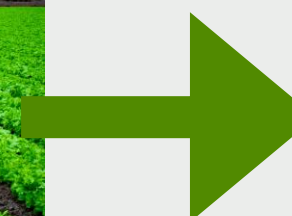
Zašto je važno?

Obučavanje ljudi za
nove vještine i diversifikaciju prihoda

Ljudi čija egzistencija
zavisi od sektora
osjetljivih na klimatske promjene,
poput poljoprivrede i ribarstva,
često su najugroženiji.

Kako to funkcionije?

Edukacija i obuka za
alternative, kao što su
prelazak na održive
poljoprivredne prakse ili
sticanje novih zanatskih i
tehničkih vještina,
omogućavaju smanjenje
zavisnosti od ugroženih
izvora prihoda.

Izgradnja kapaciteta za odgovor na katastrofe i oporavak

Ekstremni vremenski događaji, poput poplava, suša i oluja, mogu nanijeti veliku štetu zajednicama i ekonomijama.

Kako to funkcionira?

Izgradnja infrastrukture otporne na klimatske promjene (*prikazano na slikama*), pomaže u zaštiti zajednica.

Također, unapređenje hitnih službi i procedura za oporavak doprinosi bržem povratku u normalno stanje nakon katastrofe.

brana

sistema za upravljanje vodom

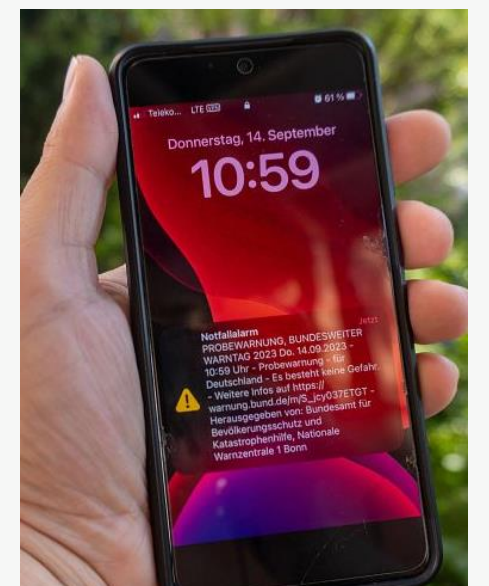
skloništa

Unapređenje sistema ranog upozoravanja i klimatskih informacija

Zašto je važno? Pravovremene informacije o mogućim klimatskim događajima smanjuju rizike i omogućavaju bolje planiranje.

Kako to funkcioniše?

Razvoj tehnologija za praćenje vremenskih i klimatskih promjena, te implementacija sistema ranog upozoravanja, omogućavaju zajednicama da na vrijeme poduzmu potrebne mjere za zaštitu ljudi i imovine.

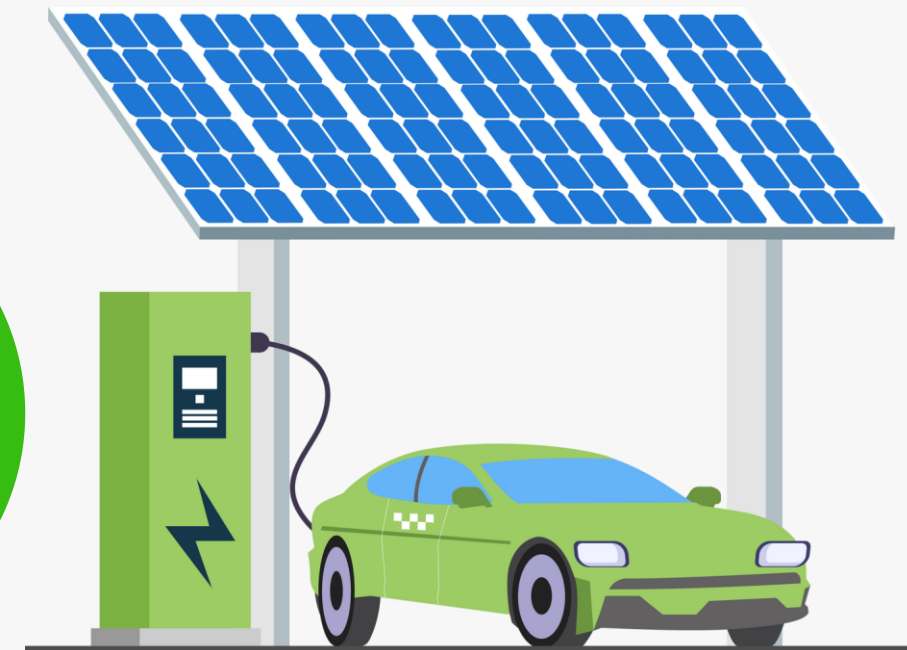
Niskokarbonsko društvo: Drastično smanjenje emisija stakleničkih gasova

Zašto je važno?

Smanjenje emisija ključni je način za ublažavanje klimatskih promjena i sprječavanje njihovih najtežih posljedica.

Kako to funkcioniše?

Uvođenje obnovljivih izvora energije, poput solara i vjetroelektrana, prelazak na održiv transport i energetske efikasne tehnologije, te promocija cirkularne ekonomije, ključni su koraci za smanjenje emisija i izgradnju održivih zajednica.

Definicija:

Karbonski/ugljični otisak predstavlja emisije stakleničkih gasova (CO₂, CH₄) koje ispušta osoba, organizacija, proizvod ili aktivnost.

Mjerenje uključuje:

Direktne emisije: Sagorijevanje fosilnih goriva za energiju, grijanje, transport.

Indirektne emisije: Proizvodnja, odlaganje hrane i proizvoda, korištenje usluga.

Kako smanjiti ugljični otisak?

Prelazak na obnovljive izvore energije (vjetar, solar).

Poboljšanje energijske efikasnosti.

Jačanje industrijskih politika i regulativa.

Promjena potrošačkih navika (manje mesa, manje otpada).

Budimo dio rješenja, ne zagađenja.

**Budućnost ne treba
biti siva**

**Obojite je u
zeleno**

Promjena počinje sa nama

Trening novinara

Projekat: Inicijativa za medijsko osnaživanje u oblasti klime i energije – Bosna i Hercegovina (“Climate Learning Initiatives for Media Building – Bosnia and Herzegovina” CLIMB-BH)

Hvala na pažnji!

Predavač: Elma Kavazović, projekt menadžer za zaštitu okoliša

Kontakt: ekavazovic@ceteor.ba

European
Climate
Foundation

REGIONAL EDUCATION AND INFORMATION CENTRE
FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN SOUTH-EAST EUROPE
REGIONALNI CENTAR ZA OBRAZOVANJE I INFORMISANJE
IZ ODRŽIVOG RAZVOJA ZA JUGOISTOČNU EVROPU

